

ПРЕДЛОЖЕНИЯ КЪМ ПРИЕТИЯ НА ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗПУО

Ние, представители на неправителствени организации, детски градини и училища приветстваме одобрения на първо четене проект на Закон за предучилищното и училищното образование. Този закон е необходим за по-доброто образование на българските деца и за развитието на българската образователна система.

Водени от разбирането, че

- образователната система трябва да допринесе за намаляване на образователните неравенства, а не да ги задълбочава;
- едно от големите образователни неравенства понастоящем е между живеещите в малките населени места / селските райони и жителите на големите градове: то се отнася както до достъпа до образование, така и до качеството на образование;
- чрез част от своите постулати предложеният проект на ЗПУО ще задълбочи допълнително описаното неравенство;
- посочените части от проектозакона не засягат неговата философия. Те могат и трябва да бъдат променени

Настояваме за следните промени и допълнения към текста на одобрения на първо четене проект на ЗПУО:

1. Осми клас да остане в основна степен на образование, респективно – в основните училища: в почти всички европейски държави основната степен на образование е минимум 8 или дори 9 години, тъй като това е времето, за което учениците формират своите базови компетенции и поведения, над които впоследствие се надграждат специфичните професионални умения.

„Извеждането“ на осми клас от основното образование ще има силно негативни последици в няколко насоки:

- ще създаде възможност за още по-ранно напускане на образователната система: понастоящем над 10 % от завършващите основно образование не продължават в средни училища. В малките населени места и сред някои етнически общности този процент е значително по-висок. При „изтеглянето“ на осми клас от основните в средните училища тези деца ще бъдат в класната стая с една година по-малко. Така законът ще допринесе за увеличаване на броя на ранно напусналите училище деца. Това ограничава до минимум шансовете им за успешна реализация на пазара на труда и прави невъзможно постигането на националната цел за намаляване на ранното напускане на училище до 11 %;
- ще доведе до закриване на много основни училища в малките населени места: поради намаляването на броя на учениците в тях след преместването на 8-ми клас. Напомняме, че след въвеждането на системата на делегираните бюджети бяха закрити над 500 училища, преди всичко в села и малки градове; училищната мрежа е оптимизирана и не се нуждае от допълнително заличаване на училища поради механичното преместване на един клас;

- ще предизвика влошаване на качеството на образование в основните училища, особено в училищата с малък брой ученици: поради невъзможността да се сформира норматив в прогимназиален етап, ще се наложи учителите да комбинират преподаване на два, три и дори повече предмета. Намаленият брой ученици ще ограничи възможностите за формиране на групи по СИП. Всичко това ще влоши качеството на образование и ще доведе до допълнителен отлив на ученици от училищата в малките населени места.

Водени от разбирането, че стабилните и осигуряващи качествено образование за всички деца във всички общини основни училища са задължителната основа за развитието на българската образователна система, предлагаме промени в следните текстове на проекта за ЗПУО:

1.1. Чл. 71 (2) да бъде променен на „Обучението за придобиване на основно образование се осъществява от I до VIII клас включително в два етапа, както следва: 1. Начален – от I до IV клас включително; 2. Прогимназиален – от V до VIII клас включително“

Не възразяваме на разделянето на средното образование на първи и втори гимназиален етап, като смятаме, че първият гимназиален етап следва да бъде от IX до X клас.;

1.2. Аналогични промени да бъдат направени и в чл. 37 (1), както и в останалите текстове, отнасящи се да преместването на VIII клас в средните училища

2. Да не се позволява ранен прием (от 5-ти клас) в профилираните и професионалните гимназии: от психологическа и педагогическа гледна точка ранният прием е категорично необоснован и дори вреден за развитието на детето. Освен това евентуалният ранен прием ще засили образователните неравенства, тъй като ще изведе децата на най-мотивирани и амбициозни родители от основните училища. Това ще доведе до допълнително влошаване на качеството в тях. Поради това предлагаме настоящият текст на чл. 140 от проекта за ЗПУО да не бъде променен!;

3. Да се въведе нова категория училище, а именно „Училище, което е единствено в населено място“: приветстваме включването на раздел „Средищни и защитени училища“, който обезпечават част от необходимите предпоставки за гарантиране на достъпа до образование в селските райони. Въпреки това този раздел пропуска голяма и важна част от училищата и учениците в малките населени места. Понастоящем училищата, които са единствени в населено място и не са средищни или защитени, страдат от системно недофинансиране. Това, както и страхът за тяхното бъдеще, водят до снижаване на качеството на учения процес и липсата на инвестиции в тях. Освен това предложеният текст относно защитените училища гарантира единствено това, че те няма да бъдат закривани, но не създава гаранции за качеството на образование в тях.

Предлагаме раздел „Средищни и защитени училища“ да бъде допълнен със следните текстове:

3.1. Към настоящият текст на чл. 52 да бъде добавена нова алинея „Държавата създава предпоставки за повишаване на качеството на образование и по-добрата социализация на

учениците в защитените училища, вкл. чрез целенасочена национална програма, по-висока добавка за условно постоянни разходи и чрез финансиране на самостоятелни паралелки, които са под допустимия минимум“;

3.2. Да бъде приет нов член, изискващ „Училищата, които са единствени в населено място и не отговарят на критериите за средищно или защитено училище получават същата допълнителна подкрепа като защитените училища. Училищата, които са единствени в населено място могат да бъдат закривани единствено ако броят на учениците не позволява формирането на паралелки според установените от стандарта норми или след допитване до населението в съответното населено място“

4. Да бъдат включени текстове, които облекчават реинтегрирането в училище на отпаднали ученици и на български деца, които пътуват в чужбина със семействата си: понастоящем съществуват множество нормативни и законови пречки за повторната интеграция в училище на отпаднали ученици и на ученици, които са отсъствали от страната. В същото време техният брой нараства и това е обективна реалност, пред която се изправят десетки и дори стотици училища. Недопустимо е тези деца да бъдат оставяни извън образователната система!

В тази насока предлагаме:

4.1. Дефинирането в чл. 185 на допълнителна подкрепа за личностното развитие, отнасяща се до ре-интегрираните в училище ученици;

4.2. Облекчаване на възможностите за държавна подкрепа за разкриването на съботно-неделни български училища в чужбина, вкл. на филиали на български училища;

4.3. Въвеждане на възможност – чрез чл. 110 (1) в самостоятелна форма да се обучават и ученици, които не са навършили 16 г., но поради семейни причини пребивават трайно на територията на друга държава

5. Приветстваме предвидената забрана – чрез чл. 97 (4) и (6) - за формирането на паралелки и групи на етнически принцип в етнически смесените училища. Предлагаме чл. 97 да бъде допълнен с нова алинея „Не се допуска обособяването на детски градини и училища с деца / ученици от един етнос в населените места с мултиетническо население“. По този начин ще бъдат създадени предпоставки за спиране на процеса на вторична сегрегация, при който етнически смесени училища постепенно се превръщат в „ромски“ поради изтеглянето на ученици от българския етнос